

REGERINGSKANSLIET

Socialdepartementet

Hur svensk lagstiftning och praxis
överensstämmer med rättigheterna i
barnkonventionen – en kartläggning
(Ds 2011:37)

Lättläst version

Stämmer svenska lagar med barnens rättigheter i barnkonventionen?

Det här är regeringens rapport
om hur svenska lagar stämmer med rättigheterna i barnkonventionen.
Barnkonventionen finns lättläst här:

http://www.manskligarattigheter.gov.se/dynamaster/file_archive/030407/79755e014e5f5ba8a03a9a2414072f8f/barn_ratt_lattlast.pdf

1. Barnets rättigheter i Sverige

Sveriges regering och riksdag har sagt ja till FN:s mänskliga rättigheter
som talar om vilka rättigheter alla människor ska ha.

De finns lättlästa här:

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/08/56/02/6890d638.pdf>

FN betyder Förenta Nationerna.

FN är en organisation som bildades
efter andra världskriget.

Alla länder får vara med.

I FN ska olika länder kunna prata med varandra
och lösa sina problem utan krig.

FN sade ja till konventionen om barnets rättigheter år 1989,
barnkonventionen.

Ett år senare sade Sverige ja till barnkonventionen.

Arbetet med barns rättigheter

Sverige måste se till att lagarna stämmer med rättigheterna i barnkonventionen, men Sverige har också ansvar för att alla verkligen följer lagar och barnkonventionen. Riksdagen godkände år 2010 en ny plan för att barns rättigheter ska respekteras bättre. Regering, riksdag, kommuner, landsting och myndigheter har ansvar för att följa de planerna och reglerna.

Barnombudsmannen är viktig och ska arbeta för att alla följer barnkonventionen och ge förslag på sådant som kan förbättra barns liv.

Riksdagen ska tänka på rättigheterna i barnkonventionen när den bestämmer om nya lagar. Domstolar ska också följa rättigheterna i barnkonventionen.

Det här är barnkonventionen

Människor är barn tills de fyller 18 år. Då blir de myndiga. I barnkonventionen finns olika rättigheter. En del handlar om att landet är skyldig att inte göra på ett visst sätt. Andra rättigheter säger att landet ska se till att barn har rätt till något, till exempel skola, hjälp, någonstans att bo.

Rättigheterna är lika viktiga. De olika reglerna i barnkonventionen om barns rättigheter kallas artiklar. Barnkonventionen innehåller 54 olika artiklar. Barnkonventionen tänker särskilt på varje barns rättigheter. Den gäller rätt till sådant barn måste ha för att kunna leva, till exempel mat och någonstans att bo. Den gäller barnets rätt att vara med i samhället tillsammans med andra och rätt till kultur, rätt till hälsa, skola, skydd mot våld och att bli dåligt behandlad. Den gäller rätt till att ha ett namn, att få säga och tycka vad man vill, att ha den tro man vill, rätt till att träffa sina föräldrar och rätt till förskola om föräldrarna arbetar.

Barnkonventionen ger också rätt till särskild omvårdnad och särskilt stöd till dem som har en funktionsnedsättning.

Det viktigaste i barnkonventionen

Varje barn har mänskliga rättigheter och ska inte bli annorlunda behandlad än andra.

En viktig regel i barnkonventionen är artikel 2 som säger att alla barn har lika värde och ska inte bli sämre behandlade än någon annan.

Artikel 3 säger att det är mycket viktigt att alla som arbetar med barn eller bestämmer något som är viktigt för barn tänker först på vad som är bäst för barnet.

Artikel 6 handlar om att varje barn har rätt till att leva och rätt att utvecklas.

Artikel 12 säger att varje barn har rätt att få tala om hur det vill ha det i sitt liv och att vuxna ska lyssna på dem.

De här reglerna är mycket viktiga när samhället bestämmer något som förändrar barnets liv.

Kontroll

Alla länder ska rapportera till en FN:s barnrättskommitté om hur de följer barnkonventionen.

Sverige har lämnat fyra rapporter till barnrättskommittén som sedan har talat om hur Sverige kan arbeta för att bättre kunna följa barnkonventionen.

Barnkonventionen ska passa alla olika stater och Sverige ska använda barnkonventionen på det sätt som passar just Sverige.

2. Den här rapporten

Lagar är det viktigaste landet kan använda för att visa barn respekt.

Därför ska alla lagar följa barnkonventionen.

Den här rapporten berättar om hur svenska lagar stämmer med rättigheterna i barnkonventionen och lite om hur det är i verkligheten. Den berättar också en del om vad som kan bli bättre.

Sveriges skyldigheter

Rapporten handlar om barns rättigheter så att barn kan ställa krav på att få något av landet eller få skydd av landet.

Barnets rättigheter i svenska lagar

Barn har samma rättigheter som vuxna i samhället och fler rättigheter

Rättigheterna handlar om det här:

- Rätt att ha ett namn, släkt och vara medborgare
- Rätt att tala om hur man vill ha det i sitt liv
- Rätt att tycka vad man vill och tänka och tro på vad man vill
- Rätt att vara med i en förening och på möten
- Rätt till respekt för sitt privatliv
- Skydd mot att bli mobbad
- Rätt till skydd mot tortyr och att bli grymt behandlad.
- Rätt att bli behandlad med respekt om barnet misstänks för eller är skyldig till ett brott

Rapporten visar att många lagar ger barn samma rättigheter som vuxna har.

Det finns också lagar som ger barn rätt att kunna tala om hur de vill ha det, men det beror på vilken ålder de har och hur mycket de förstår. Vuxna måste visa respekt för vad barnet tycker.

Svenska lagar ger barn rätt till skydd mot tortyr och att bli grymt behandlade.

Det gäller också barnets rätt att bli visad respekt när ett barn misstänks för brott och ska förhöras och få vård.

Lagarna säger att barn och unga under 18 år bara får sitta i häkte om det är nödvändigt.

Att sitta i fängelse kan göra det svårare för unga människor att börja leva ett lagligt liv.

Socialtjänsten har ansvar för unga som gjort brott.

Skolverket har rapporterat att omkring 50 tusen barn och unga blir mobbade samt att 13 tusen elever i skolan har blivit mobbade en lång tid.

Skolverket tycker att skolorna måste undersöka mobbning och hur eleverna kan vara med i arbetet mot diskriminering och mobbning.

Socialstyrelsen har rapporterat att en del inte fungerar som det ska på ungdomshem, då man stänger in ungdomar eller straffar på ett sätt som är dåligt för de unga.

Socialstyrelsen kontrollerar det.

Flera ungdomshem arbetar särskilt för att hindra hot och våld och minska tillfällena då ungdomar stängs in.

Familjen och samhällets vård

Rättigheterna handlar om det här:

- Rätt till föräldrar och familj
- Rätt till barnomsorg
- Rätt till skydd mot våld och att få vård som kan vara skadlig för barnet
- Rätt till skydd och hjälp för barn som inte kan vara med sin familj

- Rätt till träning och hjälp att leva ett vanligt liv
- Rätt till trygghet och ett liv så barnet kan utvecklas

Rapporten visar att Sverige har många lagar som stämmer bra med rättigheterna i barnkonventionen.

Socialtjänsten har många regler som ska ge barn trygghet och ett bra liv. Familjer kan få bidrag för att barnen ska kunna vara trygga.

Barn får ekonomiskt stöd av den förälder som barnet inte bor hos.

I socialtjänstlagen står det också att det viktigaste är att tänka på vad som är bäst för barnet och att barnet har rätt att tala om vad det tycker.

Alla som ska anställa personer som ska arbeta med barn måste kontrollera att personen inte har begått brott innan de anställer personen.

Socialstyrelsen har rapporterat att barnen inte alltid får vara med när någon planerar deras vård och att det inte finns tillräckligt med kunskap om barn som kommer ensamma till Sverige och söker om att få vara kvar.

Funktionsnedsättning, hälsa och bra liv

Rättigheterna handlar om det här:

- Rätt till vård och stöd för barn med funktionsnedsättning
- Rätt till bästa hälsa, sjukvård och träning

Svenska lagar följer rättigheterna i barnkonventionen. Barn som kommit till Sverige och vill bo kvar

får samma vård som barn som bor i Sverige,
men barn som inte har tillstånd att vara i Sverige
har bara rätt att få vård
när de plötsligt blir sjuka.
Regeringen undersöker nu hur det kan bli bättre för dessa barn.

Bara personal i sjukvården får undersöka och behandla barn
som är under åtta år.

Barn ska få vara så friska som möjligt
och därför finns det regler om att barn har rätt att
gå till läkare och mot att dricka alkohol och röka tobak.

Socialstyrelsen har rapporterat att
bostäder med särskild service för barn och ungdomar fungerar dåligt.

Särskilda lagar och regler bestämmer om rätt
till stöd och service för barn med funktionsnedsättning.
Lagen om särskild stöd och service till dessa barn
har fått nya regler om att tänka på vad som är bäst för barnet
och att barnet ska få tala om vad det tycker.

Utbildning, kultur och fritid

Rättigheterna handlar om det här:

- Rätt att gå i skolan
- Rättigheter för minoriteter och urfolk
- Rätt till vila, fritid och lek
och vara med på konstnärliga och kulturella aktiviteter.

Svenska lagar ger barn rätt att gå i skolan.
Barn som söker tillstånd om att bo i Sverige
ska inte bli tvingade att gå i skolan om de eller deras föräldrar inte vill.
Regeringen undersöker nu hur barn ska gå i skolan
när de inte får bo i Sverige.
Svenska lagar ger barn rätt till egen kultur och eget språk.
Svensk lag säger att judar, romer, samer,
sverigefinnar och tornedalingar har rätt att ha kvar sitt språk.
Skollagen ger dessa minoriteter och urfolk rätt till
att ha sin kultur och sitt språk.

Det finns många undersökningar som ger kunskap om hur romer lever i Sverige.

Svenska lagar ger tillräckliga rättigheter till vila, fritid och lek.

Särskilt skydd

Rättigheterna handlar om det här:

- Rätt till skydd och hjälp till barn som är flyktingar
- Rätt till skydd mot att bli tvingad att arbeta på ett skadligt sätt
- Rätt till skydd mot att använda, sälja och tillverka narkotika olagligt
- Rätt till att få skydd mot att bli tvingad till att ha sex och att utnyttjas till sex, till exempel barnporr
- Rätt till skydd mot att barn säljs eller förs bort
- Rätt till skydd från att delta i krig

Svensk lag stämmer med de rättigheter som flyktingbarn har i barnkonventionen.

Utlänningslagen har regler om att alltid tänka på vad som är bäst för barnet och om barnets rätt att tala om vad det tycker.

Svensk lag ger också skydd mot skadligt arbete, mot sexuellt utnyttjande och mot sexuella övergrepp, och mot att använda, sälja och tillverka narkotika.

Svensk lag ger skydd mot att barn säljs eller förs bort. Det är förbjudet i svensk lag att tvinga barn att vara soldater.

3. Detta har undersökningen kommit fram till

Svenska lagar stämmer bra med rättigheterna i barnkonventionen

Lagar är det viktigaste ett land kan använda för att följa barnkonventionen.

Barnkonventionen säger att landet ska skriva lagar och regler så att barn kan få de rättigheter som finns i barnkonventionen.

Svenska lagar stämmer bra med rättigheterna i barnkonventionen. Ofta ger svenska regler mer rättigheter än vad som står i barnkonventionen.

Sverige, myndigheter och domstolar ska visa respekt för barnet och se till att alla barn får de rättigheter som finns i barnkonventionen. Det ska inte vara någon skillnad mellan olika barn.

Alla vuxna och barn har mänskliga rättigheter och det är viktigt att alla arbetar för det.

Men länder är olika och följer barnkonventionen på det sätt som passar just det landet. Det kan vara olika lösningar i olika länder.

Internationella kontroller

Den internationella barnrättskommittén har kontrollerat hur Sverige följer barnkonventionen och tyckte att en del måste ändras i lagarna.

Barnrättskommittén tyckte till exempel att det behövs lagar som ger rätt till utbildning och sjukvård för barn som inte får vara i Sverige men lever här utan tillstånd. Det ska även stå i flera lagar att alla ska visa respekt för barnet och lyssna på vad barnet tycker om sådant som är viktigt för barnet.

Kontroller i Sverige

Det är viktigt att kontrollera
allt som landet gör och bestämmer
som handlar om barns rättigheter.

Socialstyrelsen har rapporterat
att ungdomshem inte fungerar som de ska,
men ungdomshemmen arbetar nu för att bli bättre
och för att hindra hot och våld.

Skolverket har sagt att det behövs mycket arbete i skolorna
för att alla ska bli lika behandlade,
inte bli mobbade eller diskriminerade.

Även om det finns lagar och andra regler är det
svårt att skydda barn mot våld.

Det händer fortfarande
att föräldrar slår sina barn
fast det har varit förbjudet i trettio år.
Det händer också att vuxna tvingar barn till sex.

Det är nödvändigt att kontrollera
att alla följer lagarna.

Myndigheter har ansvar för det
och deras arbete är viktigt.
Regeringen har förslag på hur till exempel
Socialstyrelsens och kommunernas kontroller
ska bli bättre och Barnombudsmannen har
fått tydligare regler för sitt arbete.